

A T ZOLTÓSÁG FELKÉSZÜLTSEGE ÉS FELADATAI TERRORCSELEKMÉNY ESETÉN

Absztrakt

A szerző a cikkben elemzi a t zoltóság beavatkozó egységeinek és azok irányítóinak feladatait egy esetleges terrorcselekmény bekövetkezésekor. Ma a terrorizmus, mint a biztonságot negatívan befolyásoló kihívások egyike a mindennapi életünk meghatározó tényezőjévé vált. Jelenleg a biztonságpolitikát már nem lehet csak olyan cselekvésekre korlátozni, amelyek kizárólagosan a katonai erő bevonásával megoldhatók. A terrorcselekmény, mint mesterséges eredetű potenciális veszélyforrás, hatással van az ország biztonsági rendszerének egészére, tehát a védelmi igazgatásra is. Ennek egyik szervei a katasztrófavédelem és ezen belül is a t zoltóság, mivel a biztonsági kockázatok között olyan helyzetek, illetve események is megjelenhetnek, amelyek katasztrófavédelmi jellegűek. A szerző áttekinti a terrorizmus elleni harccal kapcsolatos kérdéseket, olyanokat, mint a tudatos felkészülés érdekében a t zoltóság és a káresemény felszámolásában érintett társszervek közötti együttműködést, valamint ennek taktikai és kommunikációs aspektusait.

Kulcsszavak: beavatkozás, biztonság, felkészülés, katasztrófavédelem, mentés, szakképzés, társszervek, terrorcselekmény, t zoltóság, védelmi igazgatás

PREPAREDNESS AND TASKS OF THE FIRE SERVICES IN CASE OF TERROR ATTACKS

Abstract

The author analyses the tasks of the rapid intervention team and its managers in case of possible acts of terror. Today, terrorism has become a challenge negatively affecting our everyday lives. Currently the security policy cannot be limited to an action that is dealt with only military forces. The potential acts of terrorism, as a special source of danger, have an impact on the entire country's security system including the security administration. An integral element of this latter is the disaster management including fire services, as events and situations may occur among the security risks that bear disaster management related characteristics.

The author examines issues related to the fight against terrorism, e.g. the cooperation between fire service and its partner organizations involved in reducing damages, all this in part of a conscious preparation and the tactical and communication aspects of this.

Keywords: intervention, safety, preparations, disaster management, rescue, training, partner organizations, terror attack, fire service, defence management

MAGYARORSZÁG ÁLTALÁNOS BIZTONSÁGI HELYZETÉNEK RÖVID ÁTTEKINTÉSE

A szerzőnek nem célja sem a mai Magyarországon megjelenő legjelentősebb biztonsági kockázatoknak, sem azok bekövetkezési valószínűségeinek részletes elemzése. A nevezett problémakör számos külön tanulmány, tudományos kutatás, illetve jelentés tárgyát képezi, ennek ellenére azonban indokoltnak tartom az ország biztonsági helyzetének, illetve a rizikófaktoroknak, potenciális veszélyforrásoknak a rövid áttekintését. Ezek megjelenése szükségessé teszi a védelmi rendszer egészének, ezen belül is a katasztrófavédelemnek, a tűzoltóságnak, illetve a szakképzésnek a folyamatos fejlesztését. Ezt azért is fontos kiemelni, mivel hazánkban az esetek döntő többségében mind a természeti, mind az ipari katasztrófák következményeinek felszámolását, a tűzoltóság egységei kezdik meg.

Ma már nem kérdés, hogy demokrácia csak ott lehetséges, ahol az emberek biztonságban érzik magukat. A biztonság megteremtéséhez szükséges az alaptörvény és a jogállam elveinek a betartása. A biztonság a fenyegetettség hiányát is jelentheti. A nemzet csak akkor érezheti magát biztonságban, amikor nem kell tartania a katonai megszállástól, illetve fenyegetettségtől; amikor a gazdasági fejlődés, a politikai rendszer stabilitása biztosított, az alaptörvényben rögzített jogok érvényesülnek és a környezet védelme garantált [1]. Elmondható tehát, hogy az adott ország függetlenségét, szuverenitását, alaptörvénye szerinti berendezkedését megfelelő szabályozási keretekkel és fegyveres erővel is szükséges biztosítani. A védelem magában foglalja a klasszikus értelemben vett katonai védelem mellett a polgári védelmi, katasztrófavédelmi, tűzvédelmi és környezetvédelmi kérdésköröket is. [2] Mindezek, valamint a politikai környezet, a gazdaság és a szociális intézményrendszer együttesen jelentik az ország és állampolgárainak a biztonságát. [3] Egy ország biztonsága ma már több tényezőtől függ, amelyek között fontos helyet foglal el a lakosoknak és az anyagi javaknak a védelme érdekében kifejtett állami tevékenységek összessége. Megállapítható, hogy a biztonság fontos központi tényezője a fenyegetettség. A biztonság egy olyan állapot, amikor a nemzet képes megfelelő módon reagálni a fenyegetettségre. Azonban kialakulhat egy fenyegetettségtől mentes állapot is, tehát a biztonság változó, ráadásul gyorsan változó helyzet. A biztonság csak akkor valós, ha a fenyegetettség mértéke megegyezik, illetve kisebb a védelmi képességnél. [1]

A biztonság három szintjét célszerű elkülöníteni:

- egyén,
- nemzet/állam,
- nemzetközi.

A biztonságot veszélyeztető tényezők ma az alábbi szinteken jelennek meg:

- globális,
- regionális,
- nemzeti.

A felsoroltak részletes elemzése nem célja az írásomnak, csak megemlítem, hogy a biztonság komplex rendszerének egyes elemei minden szinten jelen kell, hogy legyenek. A modern biztonságpolitikai elméletek - a katonai biztonsági tényezőkön túl - más biztonsági tényezőket is vizsgálnak, így, például, a gazdasági biztonságot, jogi biztonságot, környezeti biztonságot stb. [3]

Az 1990-es évek előtti biztonsági koncepciókban – a bipoláris katonai szembenállás következtében – a katonai összetevő volt meghatározó a biztonság szintjének meghatározásában, ezért a gazdasági összetevő alárendelt szerepet játszott. A gazdaság a katonai potenciál növelését szolgálta ki, mint például a volt Szovjetunióban.

Az 1990-es évek utáni biztonsági koncepciókban – a biztonság egyéb összetevői hangsúlyosabb szerephez jutnak, a katonai összetevő egyidejű jelentős visszaszorítása mellett: a politikai, illetve a gazdasági összetevő került az első helyre. Európában komplex biztonsági koncepció került megvalósításra, a magyar biztonságpolitikában a kapcsolatrendszerek és együttműködések hangsúlyos szerephez jutásával meghatározóvá vált a politika.

Általánosan elmondható, hogy Magyarország kitettsége folyamatos változáson megy keresztül, biztonsági, illetve nemzetbiztonsági értelemben egyaránt. E mellett különböző eredetű kockázati tényezők egyre szorosabb összefüggésben vannak egymással és egyre több szálon kapcsolódnak egymáshoz. [4] A terrortámadások és a terrorizmus elleni harc a mindennapi életünk és a közbiztonság egyre meghatározottabb tényezőjévé válik. E miatt rendkívüli fontossággal bír a közigazgatás különböző területein működő szervezeteknek a folyamatos együttműködése. Ezek a szervezetek csakis együtt képesek felkészülni, megelőzni, elhárítani, valamint felszámolni az új típusú veszélyeket, azonban minden szereplőnek megvannak a saját, csak rá jellemző működési körei, módszerei és eszközei. Ez utóbbi

vonatkozik a katasztrófák elleni védekezés rendszerére is, így a t zoltóságra, mint a katasztrófavédelem szerves részére is. A megváltozott biztonsági helyzet, az új kihívások és a korábban nem létez , illetve kisebb valószínűséggel el forduló veszélyforrások és kockázatok megjelenése szükségessé tette a katasztrófák elleni védekezési rendszer átalakítását, megreformálását.

A TERRORIZMUS, MINT MODERN JELENSÉG

A terrorizmus kifejezés - annak ellenére, hogy mint jelenség már az ókortól jelen van – a francia forradalomhoz köthetik, pontosabban az 1793-1794-es periódushoz („le regime de la terreur”). Az ún. „modern terrorizmus” 1968 után jelent meg, amikor Európában a társadalmi modernizáció igénye elementáris erővel tört a felszínre. A radikális változások továbbviteléért küzdők már csak a terrorizmus „hatékonyságában” bíztak. Elmondható, hogy jelenleg a nacionalisták, a szeparatista mozgalmak részvevői, valamint a baloldali szélsőségesek aktivitása csökkent, ugyanakkor az összes uniós országban egyre aktívabbak a jobboldali szélsőségesek, illetve a "magányos farkasként" lecsapó merénylők. Az Europol (Európai Rendőrségi Hivatal - European Police Office) - amely az Európai Unió rendőrségi együttműködésének legfontosabb intézménye - 2016. július 20-án közzétett jelentése szerint, a közelmúltbeli franciaországi (pl., nizzai esemény) és németországi események is a fentieket bizonyítják. Az ilyen típusú merényleteket rendkívül nehéz felderíteni és megakadályozni, mivel a potenciális elkövetők nem ismertek a biztonsági szolgálatok által. [5] Az Iszlám Állam nevű terrorszervezet és a f riválisaként számon tartott al-Kaida számos alkalommal nyilvános helyeken végrehajtandó támadásokra szólította fel a nyugati országokban élő muszlimánokat. A fenti probléma egyre nagyobb veszélyt jelent az uniós országokra nézve, a közösségi oldalak növekvő népszerűsége, illetve a mobil internetes eszközök gyors elterjedése miatt. 2015-ben két új fenyegetéstendencia is megjelent. Egyrészt, nem csak a radikális iszlámot hirdető ázsiai és afrikai bevándorlókra kell úgy tekinteni, mint a potenciális veszélyek egyik fő forrására, hanem sok európaire is, akik külföldön harcoltak a terroristák oldalán és visszatértek Európába. Ilyen potenciális merényleteket sokkal nehezebb leleplezni, mint a külföldieket. A kilétük általában sokáig rejtve marad a titkos szolgálatok számára, ezért fokozottan veszélyesek. Másrészt, a Szíriába, illetve Irakba induló és utána Európába visszatérő terroristák között egyre nagyobb a női aránya.

Szeretném megjegyezni, hogy általánosan elfogadott definíciója a terrorizmusnak a mai napig nincs. Sokan próbálták meghatározni a fogalmat, leíró jellemzést adni róla. Ami közös ezekben, hogy a hangsúlyt a tervszerűségre helyezik. A gyilkosságot – vagy azzal történő fenyegetést – politikai és nem bünygi kategóriának tekintik, az áldozatok a civil lakosság köréből kerülnek ki, de hajtanak végre akciókat katonai, rendészeti célpontok, ún. kritikus infrastruktúrák ellen is, azonban a polgári áldozatokkal járó félelemkeltés sokkal hatásosabb. Mind a civil lakosság, mind a beavatkozó állomány részéről – egyéb káreseményhez képest – jelentősebb pszichikai megterhelést jelent az a tudat, hogy a pusztítás mögött szándékosság és bonyolult „paralogika” működése feltételezhető. A szakemberek szerint katasztrófhelyzetben – így terrorcselekmény esetén is – prognosztizált pszichikai reakciók az alábbi arányban oszlanak meg [6]:

- kb. 2-3 % érdekes pszichikai tünetek miatt orvosi beavatkozást igényel
- kb. 20 % rzi meg lélekjelenlétét
- kb. 75-80 % pánikszere félelembe esik, ellenrizhetetlen érzelmekkel, reakciókkal.

A terrorcselekmény következtében bekövetkező káresetnél is a t zoltóság jelenik meg először [7]. Véleményem szerint, egy terrorcselekmény következményeinek felszámolására való felkészülés ma még nem teljes körű. Az elsőleges beavatkozást végző t zoltóság nem rendelkezik határozott taktikai elképzelésekkel, sőt még a terrorcselekmény beazonosításához szükséges ismeretekkel sem, azért kiszolgáltatottá és kontrollvesztetté válhat a beavatkozó állomány, magát nem kompetens veszélyhelyzet-kezelőként érzékelheti, hanem inkább az elvakult agresszió lehetséges célpontjaként.

A „terrorizmus” definíció négy fő elemet tartalmaz [8]:

- nem állami szintű szereplők által elkövetett,
- elsősorban fegyvertelen állampolgárok ellen irányuló,
- politikai célok kikényszerítése érdekében alkalmazott,
- erőszak vagy erőszakkal történő fenyegetés.

Resperger megfogalmazása szerint „a terrorizmus a terroristák (egyének vagy csoportok) által, politikai célok elérése érdekében, főként a polgári lakosságon, erőszakos eszközökkel folytatott tevékenység, abból a célból, hogy akaratukat az ellenfélre kényszerítsék”. [9]

A TERROR-t betűszóként is használva, jól körülhatárolhatóak a terroristák stratégiájának fő elemei [10].

T	tervez
E	elrettents
R	robbants
R	robbolj
O	okozz pánikot
R	reklámozz

A felsorolásban szerepel a robbantás, ez a leggyakoribb, nagy pánikot kelt, jelentős járulékos hatással bír, nehezen kivédhető, „látványos” és „hagyományos” módszer. Azonban a terroristák arzenálja sokkal szélesebb skálán mozgó eszközrendszert, illetve elkövetési módszereket tartalmaz. A tömegpusztító fegyverek elterjedése miatt tovább bővült a terroristák eszköztára. A technikai fejlődés eredményeként szinte bárki találhat az Interneten különböző fegyverek, robbanóanyagok előállításához szükséges „recepteket”; ráadásul, mindezek a határok átjárhatóságával párosulnak. Az elrettentés sem véletlenül szerepel a fenti felsorolásban, ugyanis, ahogy az utolsó évek történései egyértelműen mutatják, a terroristák lehet a legkönnyebben elérhető célokat igyekeznek megtámadni. Ennek egyik érdekes bizonyítéka a 2016-s nizzai támadás, amely során még a fegyver használatára sem volt szükség.

Néhány szót szeretnék ejteni a „tömegpusztító-fegyverek” osztályozásáról. Jelenleg a „tömegpusztító-fegyverek” kifejezés a nukleáris, biológiai, vegyi, valamint radiológiai fegyverek fogalmára vonatkozik. Mivel a terroristák a cselekmény tervezése és kivitelezése során totális pusztításra, az emberi életben, anyagi javakban történő károkozásra, a médiafigyelem felkeltésére, megfélemlítésre és kaotikus állapotok előidézésére törekuszenek, elmondható, hogy a dominóhatás nemcsak újabb és újabb robbantásokkal valósulhat meg, hanem vegyi, biológiai fegyverek, „piszkos bomba” alkalmazásával, illetve a kritikus infrastruktúra elleni támadásokkal is. [11]

A kritikus infrastruktúra védelmével kapcsolatosan Magyarország is megalkotta, és kormányhatározattal elfogadta a nemzeti Zöld Könyvet (NKIV). [12]¹ Az NKIV három fő

¹ 2014. március 05-én hatályán kívül helyezve

csoportba sorolta a lehetséges veszélyeket, a terrorizmus prioritását alapvetően véve. Az elsőben: „szándékos, illetve ártó jellegű cselekményekkel összefüggő veszélyek” címszó szerepel, amellyel kiemelte a „terrorcselekményeket és annak eszközparkját, illetve járulékos cselekményeit”. (A második kettő természeti eredetű, illetve civilizációs, technológiai veszélyeket foglalta magában.)

MAGYARORSZÁG, MINT A TERRORTÁMADÁS CÉLPONTJA

Az utolsó évek terrorcselekményei, az egyre gyakrabban, szinte naponta történő terrortámadások, az Iszlám Állam térnyerése, az európai kontinensen végig söprömenekülthullám indokoltá teszi e veszély elemzését. Az elmúlt három évben a terrorjellegű cselekmények száma drasztikusan megnőtt. Az Europol adatai sokkoló hatásúak. Csak néhány szám összehasonlításképpen: 2014-ben Európában terrorakciók következtében „csak” négyen haltak meg, ehhez képest 2015-ben a halálos áldozatok száma már elérte a 151-et (148-an Franciaországban, ketten – Dániában, egy Görögországban), a sebesültek száma 360 fő. [5]

A független Gazdaság- és Bék kutató Intézet (Institute for Economics and Peace – IEP), amely Sydney-ben, New Yorkban és Mexikóvárosban is költözteti irodáját – 2016. november 11-én közzétett jelentésében olvasható, hogy a fejlett országokban a terrorcselekmények áldozatainak száma 2015-ben több, mint hatszorosa lett, a Globális Terrorizmus Index (Global Terrorism Index – 2016) szerint. Az intézet jelentésében megállapítja, hogy a Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet (OECD) 34 tagállamában egy év leforgása alatt a terroristák által végrehajtott akciók halálos áldozatainak száma 77-ről 1577-re nőtt. Legtöbbször Törökországban és Franciaországban veszítették életüket, de a 34 tagállamból 21-ben történt legalább egy terrortámadás az elmúlt évben. [13]

A biztonságpolitikai és katonai szakértők véleménye alapján egyértelmű, hogy a nemzetközi politikai, katonai viszonyok gyökeres változása miatt Magyarországnak nem kell a belátható jövőben számolnia azzal, hogy valamely szomszédos országgal (országokkal) olyan nagyméretű katonai konfliktusba bonyolódna, amely igénybe venné az ország teljes védelmi potenciálját. [14]

Az országot fenyegető veszélyek közül a terrorizmus és tömegpusztító fegyverek elterjedése új típusú kihívás. Magyarország új Nemzeti Biztonsági Stratégiája [15] kiemeli az egyre nagyobb gyakorisággal előforduló katasztrófák mellett, a terrorizmus jelenségét. A katasztrófavédelem ennek megelőzésében és közvetlen elhárításában nem vesz részt, azonban, mint a polgári lakosságot fenyegető veszéllyel foglalkoznia kell; továbbá, az esetleges káros következmények felszámolásában és a lakosság ellátásában is részt kell vennie.

A terrorcselekmények elkövetésének közös tulajdonsága, hogy az személyekkel, csoportokkal, népekkel és népcsoportokkal, politikai-gazdasági szervezetekkel, államokkal és ezek tömörüléseivel kapcsolatos elégedetlenség kinyilvánítása. Ezen kívül előre tervezett és szándékos cselekvésről van szó. Ez olyan helyzet elé állítja a hazai hivatásos katasztrófavédelmi szervezetet, amelyre feltétlenül fel kell készülnie, függetlenül attól, hogy Magyarország terrorfenyegetettsége európai szinten jelenleg is alacsonynak nevezhető. [16] A rendszerváltás előtti évtizedekben a nemzetközi terrorizmus nem jelentett potenciális veszélyt Magyarországra, mivel a különböző szélső baloldali, marxista-leninista-(maoista) alapokon működő terrorszervezeteket a politikai vezetés nem tekintette ellenségnek, a célokkal kisebb-nagyobb mértékben (a módszerekkel – már kevésbé) egyetértett.

A rendszerváltás után a helyzet gyökeresen megváltozott, Magyarország is érintetté vált a terrorizmus kapcsán. A bipoláris világrend felbomlása, Magyarország NATO, illetve Európai Unió tagja, a nemzetközi békefenntartó és béketeremtő missziókban, a NATO katonai műveletekben történő részvétele, a határok átjárhatósága mind növelik az ország terrorfenyegetettségét. Ezek közé a kockázat növelő faktorok közé felsorolható az illegális migráció is. A biztonságpolitikai kockázat az egész világon jelen van, tehát globális, mindennapos, és nem csak demográfiai, hanem társadalmi, szociális, politikai és egyéb téren is komoly problémákat okoz. [17] Megjegyzem, hogy Magyarország az EU külső határán általa betöltött szerepe miatt, elsőként áll szembe az érkező menekülthullámmal.

A fentiek megerősítik azt az állítást, hogy ma Magyarországon sem lehet teljes biztonságról beszélni. Mindenképpen figyelmeztető és aggodalomra okot adó jelnek tekinthető, hogy a párizsi, illetve a belga merényletek elkövetői előzetesen Magyarországon tartózkodtak, vagy akár az is, hogy a terroristák itt vásároltak több ezer telefonkártyát. Biztosan elmondható, hogy a terroristák, ha nem is célországként, de tranzitállomásként mindenképpen számolnak Magyarországgal.

A T ZOLTÓSÁG SZEREPE ÉS A TÁRSSZERVEK EGYÜTTM KÖDÉSE TERRORTÁMADÁS ESETÉN

A katasztrófavédelemnek (és ezen belül a t zoltóságnak) is vannak feladatai terroristámadás esetén. A katasztrófavédelmi feladatrendszer három fő csoportra szokták tagolni, ami a hivatásos katasztrófavédelmi szervek szervezeti felépítését is tükrözi [18]:

- megelőzés/felkészülés
- beavatkozás/elhárítás
- helyreállítás/újjaépítés

Természetesen a prevenció első sorban nem a t zoltóság, hanem egyéb társszervek (pl., a Nemzetbiztonsági Szolgálat) hatáskörébe tartozik. A megelőzési időszak feladatai közé tartozik, hogy a különböző szervezetek áttekintik lehetőségeiket és ez alapján terveket, eljárásrendeket készítenek, megszervezik az érintett szervezet együttműködését.

A megelőzési-felkészülési jellegű tevékenységet a tényleges operatív működés, a beavatkozási-elhárítási feladatok követik. Jelenleg speciálisan terrorcselekmények felszámolására vonatkozó szabályzat nem áll a hivatásos t zoltóságok rendelkezésére. Ilyen eseménynél valószínűleg a nem terror jellegű, hanem „hasonló” kimenettel járó káresemények kárfelszámolási sémái mentén történne a mentés. [11] A szakemberek szerint „a terrorcselekmények következményeinek felszámolásához a többi között a riasztások, az értesítések, a titkosított adatközlések, az eseményminősítések gyors megvalósítása szükséges, a hatékony reagáláshoz pedig elengedhetetlen a kidolgozott eljárási rendek alkalmazása, magas fokú együttműködés más beavatkozó szervekkel.” [19]

Annak ellenére, hogy a t zoltóság az egyetlen beavatkozó szerv, amely a nap bármely szakában két perc riasztási idővel, technikai eszközökkel felszerelt egységekkel a legrövidebb időn belül tud a kárhelyre vonulni, és ott szervezeten beavatkozni, egy komplex beavatkozásnál a t zoltóságnak is megvannak a maga korlátai. A sikeres beavatkozás csak a társszervek különleges képességeinek maximális kihasználása és együttműködése mellett lehetséges. [18] Itt első sorban a területzárást végrehajtó rendőrségre, illetve az egészségügyi ellátást végző mentőszolgálatra gondolok. A hivatásos t zoltóság a t zoltási, műszaki

mentési, valamint a veszélyes anyagok jelenlétében történő beavatkozásokhoz már rendelkezik megfelelő eszközrendszerrel. A Magyar Honvédség ugyanígy, a különleges műszaki feladatokhoz speciális szakfelszerelésekkel és szaktudással rendelkezik, ahogyan a Terrorelhárítási Központ (TEK) egységei is. [20] Tehát minden beavatkozó szervezetnek vannak specifikus feladatai, rendelkezésére állnak saját módszerei, eszközei, illetve betölthető szerepe van egy esetleges terrorcselekmény bekövetkezésekor. Egy francia orvos-ezredes Patrick Hertgen szerint azonban „természetesen, nem várható el, hogy a t zoltók minden esetben elfogják a terroristákat, minket nem erre képeztek ki. A mi dolgunk – menteni.”²

Egy terrortámadás esetén a robbantáson, t zön, épületomláson kívül nem zárható ki a biológiai, vegyi, esetleg a radioaktív anyagok jelenléte sem. Jelenleg Magyarországon egyetlen mentésre jogosult szervezet sem rendelkezik olyan er -, eszközkészlettel, véd felszereléssel, illetve logisztikai háttérrel, amely egy esetleges terrorcselekmény következményeinek felszámolására irányuló komplex beavatkozást önállóan képes lenne végrehajtani. [21] Be kell látni, hogy a sikeres mentés csakis az összes beavatkozó szerv közötti összefogás, az irányítási és taktikai feladatok kidolgozása, koordinálása mellett lehetséges. Erre példaként szolgálhat a rendvédelmi szervek közös gyakorlatokon történő részvétele. Ilyen gyakorlat volt az 2012. augusztus 27-én hajnalban a budapesti metró 2-es vonalának Batthyány téri állomásán megszervezett is. A budapesti metró, mint a legkihasználtabb fővárosi tömegközlekedési eszköz, egyik kiemelt potenciális célpontnak tekinthető a terroristák számára. A forgatókönyv szerint egy külföldi elkövető csomagba rejtett bombát robbantott és a detonáció következtében többen meghaltak, illetve megsérültek. A helyszínen nagy erők bevonásával vett részt a TEK, a Fővárosi Katasztrófavédelmi Igazgatóság, a Készenléti Rendőrség Tűzterészi Szolgálat, valamint az Országos Mentőszolgálat is. A gyakorlat mintegy másfél órán keresztül zajlott, ahol a terrorelhárítás és a katasztrófavédelem képviselői folyamatosan kommentálták az eseményeket. Elhangzott, hogy ilyen jellegű esemény bekövetkezésekor a helyszínre elsőként érkező rendőrök azonnal megkezdték a helyszín biztosítását, az érintett terület lezárását, az ott tartózkodó civilek kiterelését. A riasztott t zoltók csak a TEK által elzetesen biztosított területre juthattak be, ahol a füst miatt csak teljes véd felszerelésben dolgozhattak. A készenléti egészségügyi szolgálat osztályozta a sérülteket és szükség szerint a t zoltók segítségével átadta őket a mentőszolgálatnak. A fentiek alapján is látható, hogy a közös gyakorlatok nagyszerű lehetőséget kínálnak az összes beavatkozó szervezetnek egymás felszereléseinek,

² Patrick Hertgen: „Terrorisme: les pompiers au front”. Le Parisien magazin, 2015. július 02.

munkaképességének kölcsönös megismerésére, a kommunikációs kérdések felvetésére és megoldására. [22] A sikeres beavatkozás érdekében a katasztrófavédelemnek is ki kell alakítania az ilyen speciális helyzetre vonatkozó mentési és t zoltási taktikáját. A teljesség igénye nélkül felsorolom ezek általam vélt néhány szükséges elemét:

- megfelelő nagyságú er -eszköz leriasztása egy terrorseeményhez,
- helyszín megközelítésének módja,
- a gépjárm vek felállítási helyének megválasztása (ment k, t zoltók, stb.),
- a beavatkozó állomány véd felszerelésének meghatározása a dominóhatás figyelembevételével,
- a mentésben résztvev k védelme a másodlagos, harmadlagos robbantásokkal szemben,
- a kritikus zónában beavatkozó állomány létszámának meghatározása,
- a megfelelő nagyságú terület lezárása, a különböző veszélyességi övezetek, zónák közötti mozgások koordinálása,
- a társszervek, illetve a mentésben résztvev k közötti kommunikáció biztosítása,
- vegyi anyagok, mérgező gázok jelenlétének és koncentrációjának folyamatos mérése,
- megfelelő tartalékképzés, logisztikai háttér biztosítása,
- irányítási jogkörök, vezetési hierarchia vizsgálata.

Véleményem szerint, e tényez k figyelembevétele ellengethetlen a beavatkozások sikeréhez egy esetleges terrortámadás esetén. Ennek oka, hogy az ilyen cselekvési akciók során sokkal el vigyázatosabban, több tényez t figyelembe véve kell eljárni, mint egyéb t zoltási és mentési tevékenységek végrehajtása során. [11] Ennek a speciális taktikának részletes elemzésére itt nincs lehet ségem, itt csak rá szeretnék mutatni arra, hogy az esetleges terrortámadással kapcsolatos tevékenység rendjére a beavatkozó állományt ki kell képezni, rendszeres oktatást kell nekik bel le tartani.

A BEAVATKOZÓ ÁLLOMÁNY FELKÉSZÍTÉSE A TERRORCSELEKMÉNY FELSZÁMOLÁSÁHOZ

T zoltói beavatkozások esetén, amikor a technikai eszközök lehet leggyorsabb üzembe helyezésére és használatára támaszkodva kell a meghatározott feladatokat végrehajtani, csak úgy garantálható a siker, ha a folyamat minden lépését gondosan megtervezett elméleti oktatásra és gyakorlati kiképzésre építjük. A hatékony képzés megköveteli az elméleti oktatás mellett a gyakorlati felkészítést is. A gyakorlás az egyik legfontosabb oktatási módszer, amellyel az ismeretek alkalmazásához szükséges jártasságokat, készségeket kialakítjuk, továbbá a képességeket fejlesztjük. Ez fokozottan vonatkozik a tömegpusztító fegyverekkel végrehajtott terrorakció felszámolásának minden lépésére is.

Rendkívül fontos, hogy az állomány a tevékenységének végrehajtása során minden részfeladatot begyakoroljon, azt hiba nélkül tudja végrehajtani, illetve egy esetleges dominóeffektus fellépése esetén is tisztában legyen a teendőivel. A tömegpusztító fegyverekkel kapcsolatos beavatkozások során erre különös figyelmet kell fordítani, hiszen nem kell en alapos mentesítés esetén a figyelmetlenség, a kapkodás, a beavatkozó személyek egészségkárosodásához, súlyosabb esetben akár a halálához is vezethet. Az e témakörben szervezend gyakorlatokat jellegüknél fogva rendszeresen végrehajtani nagyon nehéz, hiszen a mozgósítás komoly szervezést, illetve nagy erőket és a technikai-anyagi források bevonását teszi szükségessé. Ezért a kiképzést inkább kisebb egységekben érdemes tervezni: lépésről lépésre végigvezetve ket a feladat egészén, szakaszonként külön-külön végrehajtani, majd azokat összeillesztve egy komplex gyakorlat keretében megmutatni, hogyan állnak a részek össze egy nagy egésszé.

Általában a következő pontokat kell a gyakorlat programjába beépíteni [23]:

- A kiképzés során a szükséges felszerelések használatát, illetve a kárfelszámolási folyamat lépéseit elméletben oktatni kell.
- Az elméleti síkon megszerzett tudást gyakorlatba kell átültetni, tehát gyakorlatokat kell szervezni. Ezek során történjen az egyes részfolyamatok begyakorlása. Lezárásként az egymás után következő részfolyamatokból komplex gyakorlatot kell végrehajtani.
- A kiképzéshez kapcsolt gyakorlatokhoz lehet leg valóságosabb körülményeket kell imitálni.

Fontos, hogy az órarendbe - a szakmai tantárgyak mellett - olyan diszciplínák is be legyenek építve, mint az egészségügyi és pszichológiai képzés, a kommunikációs készséget fejlesztő programok, vagy az idegen nyelv (elsősorban, angol) oktatása. Ennek szükségességét maguk a hallgatók is érzik. Itt szeretnék rámutatni kutatási eredményeimre, amelyeket a 2014-2016. tanévben az egységes rendvédelmi alap modul elvégzett, valamint a Katasztrófavédelmi Oktatási Központ végzős hallgatóival kitöltött kérdőívek értékelése alapján nyertem. A képzés hatékonyságát növelő javaslatok között szerepelt az egészségügyi oktatás óraszámának növelési igénye, a vészhelyzeti pszichológia alapjainak oktatása, illetve az elméleti rész pszichológiai ismeretekkel való kiegészítése, a pszichológiai háttér megismerése, emberismeret, krízishelyzet kezelése. A hallgatók (elsősorban, a műveletirányítási területen szolgálók) fontosnak tartják a kommunikációs készségek, beszéd és kifejező képesség fejlesztését, javítását és gyakorlását, valamint a kommunikációs tréningek megtartását, tárgyalástechnika elsajátítását is.

Az oktatással szembeni elvárások folyamatos változása természetesen nem csak a KOK-nál tapasztalható, arra a hazai felsőfokú képzésnél is találhatunk példákat. [24] [25]. A nemzetközi gyakorlat szintén alátámasztja ezek szükségletét: az oroszországi Központi Kiképzési Bázis (Noginszk város) oktatási programjában a műszaki-mentés és tűoltás mellett szerepelnek a fent említett tantárgyak. Ezt nem szabad alábecsülni, hiszen ezek az ismeretek fontosak lehetnek a terrorakció bekövetkezésekor, felszámolásakor. [11] Az idegen nyelv ismeretét azért is tartom kiemelkedően fontosnak, mert a terrorizmus ma már nem ismer határokat és globális szinten jelentkezik: a támadások akár egy időben, több helyszínen, több országban, összehangolva is történhetnek és az elkövetői az esetek döntő többségében külföldiek. Ez alapján is látható, hogy a terrorizmus elleni sikeres fellépés, csakis nemzetközi szinten lehetséges.

A fentiekben már hangsúlyoztam, hogy a társszervek közötti egyre szorosabb együttműködés elengedhetetlen feltétele a terrorcselekmények megelőzésének, a következmények hatékony felszámolásának, az áldozatok számának minimalizálásának. Mindez új feladatok elé állítja a Katasztrófavédelmi Oktatási Központot, amelyet ismét egy példán keresztül szeretnék igazolni: az oktatási központ együttműködik a TEK-vel, ennek során tanfolyamok lebonyolításával, a pszichikai gyakorló pálya üzemeltetésével és a különleges tűoltó géptechnikák bevonásával nyújtva nekik segítséget. A központi tanintézet közös gyakorlatokat és tanfolyamokat is szervez a TEK kiképzési részlegével. Ezt a fajta

kooperációt azért is tartom fontosnak kiemelni, mivel a fokozott terrorfenyegetettség, illetve egy esetleges terrorcselekmény bekövetkezése esetén a társszervek jól szervezett, begyakorolt és összehangolt együttműködése rendkívüli fontossággal bír.

Összefoglalás

A felhasznált forrásokat, szakemberekkel lefolytatott konzultációk eredményeit és saját tapasztalataimat összegezve úgy látom, hogy bizonyos feladatok egyértelműen meghatározhatók a terrortámadásokra való felkészülésben érintett szervek számára (pl. kommunikáció és egészségügyi szolgálat fejlesztése). Komoly együttgondolkodásra, közös gyakorlatok lebonyolítására és hasonló szemlélet kialakítására van szükség, hogy forgatókönyvi szintű együttműködési megállapodásokig eljussunk.

Az együttműködés nem fejeződik be a kárfelszámolással. A tapasztalatokat, értékeléseket közösen, együtt kell végrehajtani a jövőre vonatkozó taktikák, stratégiák kialakítása céljából, valamint a jogszabályi háttér kidolgozása érdekében. A vonatkozó jogszabályoknak az alkalmazók számára egyértelműen, a különleges veszélyhelyzetekre specializáltan és fogalmilag egységesen kell tartalmazniuk a szervezeti kompetenciahatárokat és felelősségi köröket.

A beavatkozó állomány képzése csak akkor lehet hatékony, ha már elfogadott, minden érintett szervezet szakértői véleményének beépítésével létrejött stratégiák és taktikai tervek állnak rendelkezésre a felkészüléshez, továbbá, ha a folyamat minden lépését gondosan megtervezett elméleti oktatásra és gyakorlati kiképzésre építjük, ha az oktatás egészségügyi, valamint pszichológiai képzési elemeket is tartalmaz. Ehhez szükség van a logisztikai háttér fejlesztésére, műszaki eszközökkel, különböző gyakorló pályákkal és szakképzett oktatógárdával rendelkező kiképzési bázisok kialakítására, amely - az elméleti és gyakorlati oktatás mellett - képes a normatív-jogi alapok kidolgozásában is részt venni.

IRODALOMJEGYZÉK

- [1] Muhoray Árpád, Bartáné Muhoray Irén (2004): Biztonsági és környezetbiztonsági alapelvek érvényesülése a katasztrófák elleni védekezés rendszerében http://elib.kkf.hu/okt_publ./szf_21_04.pdf (Letöltés ideje: 2009.10.29.)
- [2] Szigeti Lajos (2000): A hadkiegészítés rendszere. Hadtudomány, X. évf. 2000. 3 sz. pp. 47-57.
- [3] Bors István (2007): A védelmi igazgatás központi koordinációja. www.hm.gov.hu/hirek/kiadvanyok/uj_honvedsegi_szemle/a_vedelmi_igazgatas_kozponti_koordinacioja (Letöltés ideje: 2009.11.09.)
- [4] Jelentés Magyarország nemzeti katasztrófakockázat-értékelési módszertanáról és annak eredményeiről, 2014 [//www.kormany.hu/download/1/43/00000 http://tervezet.pdf](http://www.kormany.hu/download/1/43/00000_http://tervezet.pdf) (Letöltés ideje: 2016.01.11.)
- [5] 211 Terrorist attacks carried out in EU member states in 2015, new EUROPOL report reveals <https://www.europol.europa.eu/content/211-terrorist-attacks-carried-out-eu-member-states-2015-new-europol-report-reveals> (Letöltés ideje: 2016.08.12.)
- [6] Mógor Judit: Katasztrófavédelem; Budapest, CompLex Kft. 2009.
- [7] 1996. évi XXXI. törvény a t z elleni védekezésről, a m szakai mentésről és a t zoltóságról
- [8] Béres János (2008): Napjaink muszlim terrorizmusának gyökerei és visszaszorításának lehet ségei. Doktori (PHD) értekezés, ZMNE
- [9] Resperger Istvan: Biztonsági kihívások, kockázatok, fenyegetések es ezek hatása Magyarországra 2030-ig. Felderít Szemle, XII. évf. 3. sz. pp. 5-36., Budapest, 2013. <http://www.knbsz.gov.hu/hu/letoltes/fsz/2013-3.pdf> (Letöltés ideje: 2016.10.25.)
- [10] Resperger István, (2005): A nemzetközi terrorizmus elleni küzdelem lehetséges stratégiái. Egyetemi jegyzet, Budapest, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, 2005.
- [11] Horváth Galina (2011): A t zoltóság szerepe terrorcselekmény bekövetkeztékor. Hadmérnök, 2011. március VI. évf. 1. sz. pp. 145-154.

- [12] 2080/2008. (VI.17.) Korm. határozat a Kritikus Infrastruktúra Védelem Nemzeti Programjáról
- [13] Global Terrorism Index 2016 Institute Economics and Peace report http://www.visionofhumanity.org/sites/default/files/Global%20Terrorism%20Index%202016_0.pdf (Letöltés ideje: 2016.11.20.)
- [14] Magyar István (1999): A honvédség lehetséges feladatai válságok kezelésében. Hadtudomány, 1999. IX. évf. 3-4 sz. pp. 54-61.
- [15] 1035/2012. (II.21) Kormány határozata Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiáról
- [16] Kátai-Urbán Irina, Lévai Zoltán (2014): Terrorcselekmények lehetséges fizikai, vegyi és sugárszennyezéssel járó következményeinek és hatásának elemzése – I rész. Bolyai Szemle, XXIII. évf. 2014. 4. sz. pp. 5-18. http://uni-nke.hu/uploads/media_items/bolyai-szemle-2015-03.original.pdf (Letöltés ideje: 2016.06.02.)
- [17] Lwiné Kemenyecki Ildikó (2015): A migráció, mint biztonságpolitikai kockázat várható alakulása és hatása a biztonság dimenzióira 2030-ig. Hadtudományi Szemle, 2015. VIII. évf. 1. sz. pp. 189-208. (Letöltés ideje: 2016.10.25.)
- [18] 1999. évi LXXIV. Törvény a katasztrófák elleni védekezés irányításáról, szervezetéről és a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezésről
- [19] Muhoray Árpád, (2005): A katasztrófavédelem válaszai a terrorizmus kihívásaira. Katasztrófavédelem, XLVII. évf. 9.sz. pp. 3-4.
- [20] Kuti Rajmund (2016): Terrorcselekmények után végzett komplex kárfelszámolási módszerek aktuális kérdései. Hadmérnök, 2016. június XI. évf. 2. sz. pp. 232-239.
- [21] Kuti Rajmund (2007): Terrorcselekmények kárfelszámolási lehetőségeinek vizsgálata a polgári védelem katasztrófa- t z- és polgári védelmi szemle, XIV. évf. 3. sz. pp. 34-35.
- [22] Kuti Rajmund (2007): Terrorcselekmény következményeit felszámoló gyakorlati tapasztalatai. Védelem katasztrófa- t z- és polgári védelmi szemle, XIV. évf. 4. sz. pp. 34-35.

[23] . . . (2010):

-

<http://agps-2006.narod.ru/ttb/2010-5/03-05-10.ttb.pdf>

(Letöltés ideje: 2010.11.12.)

[24] Bleszity János, Grósz Zoltán, Krizsán Zoltán, Restás Ágoston: New Training for Disaster Management at University Level in Hungary: Presentation of the multi-cycle system on the field of public administration, law enforcement and military training concerning the faculty of disaster management; Government vs. Governance in Central and Eastern Europe; 22nd NISPAcee Annual Conference, Budapest, Magyarország, 2014.05.22 – 24, ISBN:978-80-89013-72-2

[25] Bleszity János, Dobor József, Endr di István, Grósz Zoltán, Kátai-Urbán Lajos, Krizsán Zoltán, Restás Ágoston; NEMZETI KÖZSZOLGÁLATI EGYETEM KATASZTRÓFAVÉDELMI INTÉZET ÖNÉRTÉKELÉS PROGRAMAKKREDITÁCIÓ; Budapest: BM Országos Katasztrófavédelmi F igazgatóság, 2016. ISBN:978-615-80429-3-2

Horváth Galina

Phd hallgató, NKE Katonai M szaki Doktori Iskola, Budapest

Galina Horváth

Phd Student, NUPS Doctoral School of Military Engineering, Budapest, Hungary

galina.horvath61@gmail.com

ORCID: 0000-0002-5134-3607

Bíráló: Dr. Bérczi László t . dandártábornok, országos t zoltósági f felügyel

BM Országos katasztrófavédelmi F igazgatóság, Budapest

okf.tufofelugyeloseg@katved.gov.hu,

ORCID: 0000-0001-7719-7671